

А. Галицька,
керівник Довбиського центру розвитку
дитини «Сонечко» Довбиської селищної ради,
вихователь-методист,
заслужений працівник освіти України

Дошкільна освіта в умовах воєнного стану

Введення воєнного стану на території України позначилося на усіх сферах суспільного життя. Перед дошкільною освітою, як і перед іншими галузями освіти, постало чимало проблем та викликів. Багато закладів дошкільної освіти перестали працювати, інші відновили свою освітню діяльність лише частково, працюючи дистанційно, хтось приймає та розміщує тимчасово переміщених осіб на території закладу. Є й такі, що працюють у звичному режимі.

Перед керівником закладу постає ряд проблем: організація безпечного освітнього процесу, робота з педагогічними кадрами в нових реаліях, забезпечення їхнього підвищення кваліфікації, методичної та інформаційної підтримки, робота із батьківською громадськістю. Головне питання – як організувати освітній процес з урахуванням воєнної ситуації у населеному пункті (очне, змішане, дистанційне).

Реалії сьогодення внесли значні корективи в освітній процес закладів дошкільної освіти, незмінним залишається лише те, що ми повинні забезпечувати гарантоване право дитини на освіту.

У стані війни діти дошкільного віку належать до найвразливішої категорії населення. Перебуваючи в небезпеці, в тривалому стресовому стані, дитина позбавлена нормальних умов для розвитку та освіти. Через відчуття тривоги, напруги, страху, невизначеності ускладнюється процес повноцінної соціалізації дитини. Діти, які вимушені бути переміщеними із зони активних бойових дій, стикаються з проблемою соціальної адаптації, перебуваючи в нових соціальних умовах [4].

У листі Міністерства освіти і науки України від 02.04.2022 № 1/3845-22 викладено актуальні питання щодо організаційних аспектів діяльності закладів дошкільної освіти та посилання на нормативні документи, якими потрібно керуватися в умовах дії воєнного стану [4].

Рішення щодо відновлення діяльності та режиму роботи закладів дошкільної освіти (ЗДО) ухвалюють місцеві органи влади та військові адміністрації, які призначають комісії з обстеження закладів освіти на предмет готовності до організації освітнього процесу у новому навчальному році та створення безпечних умов для всіх його учасників. З цією метою Державною службою України з надзвичайних ситуацій розроблено рекомендації щодо

організації укриття в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту закладів освіти (лист ДСНС України від 14.06.2022 № 03-1870/162-2 «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти») [3].

Облаштування внутрішнього простору приміщень укриттів має бути комфортним, містити все необхідне обладнання для організації освітнього процесу. Заклад може облаштувати в укриттях різні ігрові осередки (куточок творчості, читання тощо). Для ефективності і злагодженості дотримання «безпекових протоколів», які мають діяти під час виникнення надзвичайних ситуацій, важливо постійно відпрацьовувати правила поведінки під час повітряних тривог, евакуації. Злагоджені дії всіх учасників освітнього процесу вдосконалюють навички та покращують стресостійкість.

Освітнє середовище, в якому перебувають дошкільники в нових соціальних умовах воєнного стану, має бути не лише безпечним, а й інформативним, цікавим, змістовним, стимулювати когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-поведінковий розвиток дітей.

З метою залучення дітей до різних видів діяльності педагогічному колективу важливо заздалегідь спланувати змістовий контент роботи, що відвертатиме увагу дітей від хвилювань, страхів та сприятиме зниженню тривожності. Доцільно використовувати технічні засоби навчання, дидактичні, настільно-друковані ігри, різні види театрів, шашки, шахи, залучати дітей до малювання та поробок з паперу, природного матеріалу тощо.

В організації освітнього процесу з дітьми будь-якої вікової групи наскрізними мають бути такі ідеї та теорії:

- ідеї гуманістичної педагогіки, спрямовані на гуманне ставлення до дитини;
- теорія природовідповідності, за якою у дитини треба розвивати задатки та здібності, зберігаючи її природу;
- ідеї про патріотичне і громадянське виховання, використання казки та гри у гармонійному розвитку особистості;
- ідея солідарної відповідальності держави, громади, родини, фахівців педагогічної освіти й інших професій, причетних до піклування, догляду та розвитку дітей раннього і дошкільного віку [4].

Важливими аспектами в освітній діяльності також мають бути такі напрями:

- організація психологічної, методичної підтримки педагогічних працівників;
- підтримка дітей та батьків у складних ситуаціях;
- організація освітнього процесу з дітьми раннього та дошкільного віку;
- налагодження зв'язків і підтримка педагогічного партнерства ЗДО з батьками вихованців, представниками територіальних громад;
- надання різних видів психолого-педагогічної підтримки дітям, батькам;

– здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей, зокрема й з особливими освітніми потребами.

Ефективна освітня діяльність закладу також залежить від комунікації педагогічного персоналу та батьківської громадськості. Освітній процес безпосередньо залежить від безпекової ситуації у регіоні. Тому, незалежно на якій локації перебувають діти, чи то в укритті чи в групах, батьки мають постійно підтримувати зв'язок. Задля для того, щоб батьки в режимі реального часу отримували необхідну та актуальну інформацію щодо роботи закладу, безпеки вихованців, у закладі створюються інформаційні канали для зв'язку (групи із батьками, вихователями, психологами в соціальних мережах Viber, Telegram, WhatsApp тощо для отримання інформаційно-освітніх та психолого-педагогічних послуг; використання електронних платформ Zoom, GoogleMeet, Google Classroom, Microsoft Teams та ін.) [5]. Поміж створенням безпечного освітнього середовища у ЗДО одним із важливих напрямів є медичне забезпечення закладу. Задля цього у ньому повинен бути запас медикаментів для надання своєчасної та належної першої допомоги при виникненні такої потреби. Планові медичні огляди працівників та дітей, дотримання санітарно-гігієнічних вимог – запорука збереження здоров'я всіх учасників освітнього процесу, уникнення поширення пандемії та вірусних інфекцій.

Одним із актуальних і важливих напрямів роботи ЗДО є забезпечення його інклюзивності та створення умов для навчання дітей із особливими освітніми потребами. Як і раніше, заклад в організації освітнього процесу взаємодіє із інклюзивно-ресурсним центром. Індивідуальна програма розвитку, команда психолого-педагогічно супроводу, інклюзивне середовище, навчений персонал – це запорука реалізації права на освіту дітей із особливими освітніми потребами та їх соціалізації [1].

Важлива також організація здорового та якісного харчування для учасників освітнього процесу. Коли безпекова ситуація дозволяє повноцінно працювати, варто неухильно дотримуватися всіх вимог і рекомендацій щодо організації харчування дошкільнят.

Особливу увагу варто приділяти створенню умов для тимчасово переміщених осіб. Діти вищезгаданих категорій мають право першочергового зарахування до закладу. Їхня адаптація, психологічна підтримка, комунікація із батьками, взаємодія із органами влади задля вирішення їхніх нагальних потреб має бути на постійному контролі керівника закладу.

Патріотична складова в організації виховного процесу, ознайомлення дітей із життєвим шляхом відомих історичних постатей держави, рідного краю, учасників АТО та їх родин є пріоритетним напрямом у роботі ЗДО.

Окремої уваги заслуговує волонтерська діяльність. Поруч зі свідомими громадянами дошкільники діють як окремий фронт. Забезпечення необхідними речами наших військових, організація роботи із приготування їжі, виготовлення окопних свічок та плетіння захисних сіток – все це жодним чином не впливає на якість освітнього процесу у ЗДО, а навпаки наближає нашу перемогу.

У довоєнний час ЗДО були сходинкою до Нової Української школи, етапом підготовки і соціалізації дитини, її виховання та розвитку. Педагогічні

працівники закладів дошкільної освіти мають розуміти, що організація освітнього процесу у воєнний час повинна відбуватися відповідно до Базового компонента дошкільної освіти (2021) та враховувати під час взаємодії з дітьми «Методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дошкільної освіти» [2].

Отже, одним із головних завдань дошкільної освіти у воєнний час є гарантування безпечного освітнього середовища, вільного доступу до різних форм здобуття дошкільної освіти, ефективна взаємодія закладу із органами місцевого самоврядування та батьківською громадськістю і реалізація державної політики у галузі дошкільної освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про дошкільну освіту» (нова редакція). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 49, ст. 259. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2628-14> (дата звернення: 01.11.2022).

2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція». URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 01.11.2022).

3. Лист ДСНС України від 14.06.2022 № 03-1870/162-2 «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти». URL: <https://www.osvita-konotop.gov.ua/rekomendaci%D1%97-dsns-shhodo-organizaci%D1%97-ukrittya-v-zakladaх-osviti.html> (дата звернення: 01.11.2022).

4. Лист Міністерства освіти та науки України від 02.04.2022 № 1/3845-22 «Про методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану» (для засновників закладів, науково-педагогічних працівників ІІІПО, директорів та педагогічних працівників закладів дошкільної освіти). URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/86206/> (дата звернення: 01.11.2022).

5. Лист Міністерства освіти і науки України від 27.07.2022 № 1/8504-22 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8504729-22#Text> (дата звернення: 01.11. 2022).